

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
кафедра образотворчого мистецтва

Олександра Панфілова

ТЕХНІКА СУХОЇ ПАСТЕЛІ

методичні вказівки до практичних занять

Луцьк 2024

УДК 75.021.34(076)

П 16

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 2 від 16.10.2024 р.)

Рецензенти:

Погонець І.В. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка.

Балбус Т. А. – заслужений майстер народної творчості України, доцент кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка.

Панфілова О.Г.

Техніка сухої пастелі: методичні вказівки до практичних занять. Луцьк, 2024.
25 с.

Анотація: опанування техніки пастелі є важливим моментом у навчальному процесі підготовки майбутніх художників. Займаючи одне з останніх місць у класичній ієрархії жанрів, натюрморт традиційно домінує у навчальному живописі перших курсів. На цьому етапі натюрморт покликаний забезпечити розвиток здібностей образного світосприйняття та сприйняття мистецтва у його найрізноманітніших проявах. Методичні вказівки спрямовані на розвиток та поглиблення знань, вмінь та навичок здобувачів з техніки сухої пастелі, розуміння сутності форми та сприятимуть самостійному опануванню окремих тем.

Рекомендовано студентам спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», освітньо-професійної програми «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

УДК 75.021.34(076)

П 16

© Панфілова О.Г., 2024

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

1.	Вступ.....	4
2.	Основні технічні прийоми сухої пастелі.....	5
3.	Опис освітнього компонента.....	7
4.	Структура ОК.....	9
5.	Перелік практичних для самостійного опрацювання.....	15
6.	Глосарій.....	17
7.	Рекомендована література.....	23

Вибірковий освітній компонент «Техніка сухої пастелі» докладно роз'яснює навчальні завдання, поступово дозволяє опанувати навички володіння новим художнім матеріалом, розширює спектр умінь майбутніх художників. Курс «Техніка сухої пастелі» розкриває основні принципи роботи в матеріалі, особливості створення художнього образу, використання можливостей матеріалу, виводить здобувачів вищої освіти на більш складний і глибокий рівень розуміння творчого мислення. Також вибірковий ОК «Техніка сухої пастелі» розкриває основні принципи композиції для підвищення професійної майстерності. В процесі навчання формуються знання, які необхідні для створення оригінальної за формою та змістом творчої роботи, засвоюються комплекс теоретичних знань та формуються практичні уміння у створенні художніх образів, розвиваються навички самостійної роботи з вираження ідейного задуму твору композиційними прийомами; набуваються вміння послідовно працювати над твором від ескізу до його завершення та фіксації матеріалу. Запропоновано систему навчальних завдань у пастельній техніці для поглиблення практичних умінь та навичок здобувачів-художників, що передбачає виконання різноманітних видів робіт: начерків з натури, короткотривалих зарисовок, довготривалих етюдів, підсумкової композиції.

Суха пастель виготовляється з крейди та сполучних компонентів, яким надається форма олівців або крейди без оправы. А наявність пігменту в різних кількостях дозволяє виробникам досягати безлічі кольорів і відтінків, тому набори художньої пастелі здатні здивувати кожного.

Найчастіше пастель використовують для етюдів на пленері та короткочасних замальовок. Вона справді чудово підходить для роботи на природі, так як поєднує в собі унікальні властивості як живопису і рисунка, даючи можливість створювати різноманітні образотворчі образи. У пастелі виділяють основні чотири типи: суху пастель, олійну, воскову і акварельну. Технічні можливості та особливості використання цих типів та видів пастелі принципово різняться між собою. Найширший спектр виражальних властивостей має суха пастель, що є щільно спресованим у вигляді палички кольоровим пігментом, змішаним з крейдою, який налічує в своєму арсеналі сотні колірних відтінків. Основою для пастельних робіт зазвичай слугує тонований текстурований папір. Проте чимало художників віддають перевагу роботі на наждачному або оксамитовому папері, або на спеціальних пастельних планшетах, виготовлених із пробкового дерева. Для роботи пастеллю підходить і тонований заздалегідь акварельний папір.

Техніка сухої пастелі дає велику творчу свободу не тільки початківцю, але й вправному майстру, дає змогу у будь-якому місці і за короткий проміжок часу виконати етюд вподобаного пейзажного мотиву чи портрету. Така особливість пастельної техніки, що не вимагає ніяких додаткових пристосувань допомагає максимально ефективно організувати роботу здобувачів на пленері, сприяє

виконанню завдань на створення швидких етюдів та вивченню основних живописних характеристик моделі.

До провідних технічних методів і прийомів роботи пастеллю належать такі методи, як штрихування, змішування пастелі; прийоми розтушовування, бічне тушування, перо, сухе відмивання, вологий пензлик та інші. Використання технічних прийомів окремо або в поєднанні дає можливість максимально урізноманітнити виконання навчальних, а особливо творчих робіт здобувачів, стимулювати їх пошукову діяльність у розробці авторської манери створення художнього доробку, сприяє формуванню креативного мислення. Одним з основних методів у техніці пастелі є «штрихування», що поділяється на безліч прийомів, найпопулярнішими з яких є лінійний штрих, перехресний штрих, контурний штрих. Основний принцип цього методу полягає у нанесенні кінчиком пастельної крейди коротких ліній, розміщених поряд одна з одною, в різних напрямках або з перетинанням. Кінчиком пастелі можна проводити різноманітні штрихи, які залежать від сили натиску, гостроти крейди та від того, як її тримати. Методу штрихування властиве притискання пастельної крейди до паперу на початку проведення лінії зі звужуванням у кінці. Іншим: проведення ліній перевернутою перпендикулярно паперу крейдою так, щоб вона залишала штрих у вигляді тонального хвостика. До основних у пастельній техніці, які застосовуються, зокрема і в роботі сухою крейдою належить метод «змішування пастелі», що передбачає розтирання, тушування, розмивання, розпилення, згладжування та «розтушовування». Саме таку назву має найпопулярніший прийом, який застосовують для рівномірного розподілу кольорів, відтворення м'яких переходів між відтінками. Забезпечується це з використанням ватного диску, чистої тканини, щетини, подушечок пальців або спеціального інструмента – паперової розтушовки для пастелі. Цей технічний прийом допомагає створити плавні межі між кольоровими плямами, завдяки приглушенню їх інтенсивності. Прийом є опорним у пастельній техніці, до того ж його виконання не викликає особливих труднощів. Для початку, широкими легкими штрихами створюється загальний начерк з прокладанням базових кольорів та подальшим їх розтиранням. Потім поверх розтушовування накладаються більш насичені колірні пігменти, виявляється об'єм, уточнюється форма. Також для швидкого змішування кольорові тонування основи без додаткових допоміжних інструментів та матеріалів. Підійде універсальний прийом «бічне тушування», суть якого полягає у нанесенні кольорового шару пастелі бічною частиною крейди на великі ділянки поверхні, поступово покриваючи всю площину. Такий прийом дає змогу не тільки отримати широку смужку кольору, а й створювати різноманітні кольорові і динамічні ефекти та пришвидшити роботу на великих ділянках формату. Прийом «пера» в техніці пастелі застосовується найчастіше для того, щоб згладити та розмити краї в елементах зображення за допомогою тонкого пензлика або пір'я, своєрідна ретуш, характерна для м'яких художніх

матеріалів, у тому числі пастелі. Цей прийом уможлиблює висвітлення занадто темних ділянок та пом'якшення яскравих кольорів. Прийом «сухого відмивання» художники також застосовують для створення різноманітних живописних ефектів, наприклад, у зображенні туманних пейзажів. Для цього пастельну крейду подрібнюють до отримання порошкоподібної маси, потім розсипають її по всій площині паперу і затирають ватним диском до отримання рівномірного шару. При цьому, залежно від задуму майбутньої композиції, можна поєднувати різні кольори, створюючи необхідні колірно-тональні ефекти. Суху відмивку до початку роботи на ній необхідно закріпити фіксатором. Прийом «вологий пензлик» або «лесування» застосовується у техніці пастель для звучання кольорів. Прийом «вологий пензлик» застосовується за необхідності поєднання плям і ліній, пом'якшення різких контурів чи країв предметів. Щоб захистити завершену роботу від механічних пошкоджень, використовують метод «прив'язки», тобто закріплення пастелі фіксатором за допомогою нанесення першого шару легким розпиленням, щоб стабілізувати зображення і «прив'язати» пастель до основи під час роботи. Із застосуванням цього методу часто змінюються кольори зображення після фіксації, тож обов'язково потрібно попередньо розпилити фіксатив для визначення певної відстані між роботою і нанесенням шару фіксації. Незахищеність колірного покриття від дрібних механічних пошкоджень та її слабкий зв'язок з основою є основним недоліком техніки «сухої пастелі». У навчальному процесі закладу вищої освіти пізнання здобувачами природи (моделі, постановки, плерного пейзажу) є не лише звичайним її спогляданням, але й переходом від окремих характеристик предмета до повного узагальненого уявлення про нього. Виконання на плері пейзажу з природи допомагає здійснити аналіз структури навколишніх оточуючих об'єктів, вирізняти їх характерні особливості, здійснювати спостереження за станом природи, відмінностями колірної гами обраного мотиву в різний час доби. Застосування під час роботи цього методу розвиває навички творчого пошуку оптимальної композиції пейзажу, вміння працювати співвідношеннями у зображенні плановості місцини та об'єму предметів, допомагає максимально оволодіти прийомами пастельного живопису. Виконання пастеллю пейзажного мотиву з природи передбачає послідовний перехід від однієї стадії виконання роботи до іншої: від komponування загальної композиції, побудови всього зображення, виявлення великих колірних і тональних співвідношень, їх уточнення та узгодження між собою до завершення та узагальнення всього твору. Попередній рисунок не варто наносити графітним олівцем, позаяк на нього потім погано лягає пастель. Наступна стадія передбачає побудову всіх об'єктів пейзажу. Для цього окреслюють контури зображення, намічають передбачені плани композиції, наносять напрямки основних ліній. На цьому етапі працюють кінчиком кольорової крейди для проведення тонких ліній та бічною частиною пастелі, щоб охопити велику ділянку паперу, штрих ведуть,

отримуючи широку смужку кольору. За необхідності виправлення допущених помилок у роботі зайву крейду видаляють шматочком тканини або жорстким пензлем із щетини, залишки пастелі стирають м'якою гумкою. На стадії виявлення великих кольоро-тональних співвідношень працюючи пастеллю, намічають фон, темні та світлі ділянки пейзажу, загальні колірні плями. Цей етап передбачає застосування у роботі прийомів розтушовування та сухого відмивання. Від якісного виконання попереднього розтушовування залежить успіх усієї пастельної роботи. На наступній стадії виконання пейзажу узгоджують колір і тон між собою, відтіняють пастельні плями, уточнюють колірні й тональні співвідношення, виявляють об'єм, передають матеріальність об'єктів, порівнюють між собою всі складові пейзажного мотиву, передній, середній і задній плани. На цьому етапі у нагоді стануть такі технічні прийоми, як «прийом пера», «вологий пензлик», щоб додати роботі жвавості, інакше зображення буде виглядати монотонним, пласким.

На завершальній стадії опрацьовують нюанси, дрібні деталі, підсилюють рефлекси. В кінці творчої роботи зручніше користуватися пастельними олівцями або тонкими паличками для розтушовування. Опануванню здобувачами прийомів пастельної техніки сприяють виконання таких видів навчально-творчих робіт, як: начерк з натури, короткотривала зарисовка, довготривалий етюд, підсумкова самостійна композиція. Для виконання начерків пейзажу викладачу варто запропонувати нескладні мотиви з неглибокою плановістю, або певний об'єкт у природному оточенні. Підсумковою композицією є зазвичай творча робота, яку виконують здобувачі на основі самостійно зібраного матеріалу. Створюючи цю роботу, майбутні митці можуть не тільки поглибити розуміння усіх можливостей пастельної техніки, застосувати все розмаїття кольорової палітри, але й відшукати авторський стиль виконання, розробити особисту манеру, проявити креативність думки у розробці композиції пейзажного мотиву. Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи вищевказане, слід сказати, що включення в освітній процес студентів мистецьких закладів вищої освіти вивчення техніки пастелі розширює їхні образотворчі вміння, поглиблює професійну підготовленість до майбутньої художньо-педагогічної діяльності. Правильно організований процес навчання пастельної техніки формує у молодих митців практичні навички, сприяє оволодінню технічними прийомами, розширює живописну палітру, розвиває відчуття нюансів і вальорів, вивчення різних підходів до створення роботи. Розглянуті технічні прийоми можуть застосовуватися для підвищення ефективності навчання мистецтва пастельної техніки та активізації творчих здібностей.

Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика ОК
Денна форма навчання	02 – Культура і мистецтво	Вибіркова
Кількість годин /кредитів 150 /5	023 - Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Рік навчання 4
ІНДЗ немає	Образотворчестецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестр 8
	Бакалавр	Лекції 6
		Практичні 48
		Самостійна робота 86
		Консультації 10
		Форма контролю: залік
Мова навчання	українська	

Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Бакалаврам, які вже оволоділи прийомами роботи рисунку, живопису, кольорознавства пропонується освоїти ще один художній матеріал. Багатогранну техніку сухої пастелі можна застосувати практично у всіх жанрах образотворчого мистецтва, що сприятиме розвитку художніх навиків, здатності генерувати нові творчих ідеї. Оволодіння великою кількістю художніх технік допоможе майбутнім художникам бути затребуваними на ринку праці.

2. Мета та завдання курсу

полягають у поглибленому вивченні різних художніх матеріалів. При вивченні даного курсу особлива увага приділяється вивченню технічних можливостей матеріалу, розвитку та вдосконаленню навичок роботи із сухим графічним матеріалом, що сприятиме розвитку творчого потенціалу майбутніх митців.

У процесі навчання курсу здобувачам пропонується аудиторна робота – лекції та практичні заняття. Результатом ОК є знання та практичне опанування базових технік і прийомів сухої пастелі, виражальних ефектів матеріалу, особливостей нанесення та закріплення зображення. Курс спрямований на розкриття творчих сил та поглиблення професійних навичок бакалаврів.

3. Пререквізити – вивчення ОК базується на таких курсах, як «Рисунок», «Живопис», «Теорія кольору», «Композиція», «Художньо-прикладна графіка».

4. Результати навчання :

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в процесі засвоєння ОК «Техніка сухої пастелі» здобувачі повинні набути таких компетентностей (ЗК – загальні компетентності, СК – спеціальні компетентності:

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах

СК 5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва та здійснювати творчу діяльність використовуючи власну образно-асоціативну, стилістичну та пластичну мову художнього твору.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в процесі засвоєння ОК «Техніка сухої пастелі» від здобувачів очікуються такі програмні результати навчання (ПР):

ПР 01. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПР 02. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПР 08. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

5. Структура ОК.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Технічні та художні особливості пастелі						

Тема 1. Технічні властивості пастелі. Різновиди.	9	2		6	1	
Тема 2. Художні властивості сухої пастелі	9	2		6	1	
Тема 3. Творчість відомих пастелістів.	10	2		6	2	
Тема 4. Вправи, виконання начерків на різну тематику.	12		4	6	2	8
Разом за модулем 1	40	6	4	24	6	8
Змістовий модуль 2. Використання сухої пастелі в різних жанрах						
Тема 5. Складний натюрморт із предметів побуту при денному освітленні.	1		8	6	2	8
Тема 6. Виконання тематичного натюрморту при штучному освітленні.	12		8	7	1	8
Тема 7. Поясний портрет натурника з руками та атрибутами	16		10	9	1	8
Тема 8. Настрійний пейзаж із відображенням у воді			8			8
Разом за модулем 2	40	8	6	22	4	40
Види підсумкових робіт						Бал
контрольна робота №1 Весняний пейзаж з натури 50x60						30
контрольна робота №2 Творча робота за задану тематику 50x70						30
Всього годин / Балів	150	6	48	86	10	100

*Форма контролю : контрольна робота

6.Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійні завдання є обов'язковими для виконання кожним здобувачем. Самостійні завдання спрямовані на закріплення навичок, набутих під час практичних занять та відповідають їх темам.

Перелік завдань для самостійної роботи:

- Вправа на обмежену палітру кольорів (тема за вибором здобувача) (Т4)
- Виконання натюрморту з букетом весняних квітів (Т5)
- Виконання натюрморту в умовах пленеру (Т6)
- Поясний портрет літньої людини в умовах пленеру (Т7)
- Дитячий портрет (Т7)
- Нічний пейзаж (Т8)

Глосарій

Абстракція художня – засіб художнього мислення і побудови образу реальності в мистецтві. Передбачає відволікання від другорядного в інформації щодо об'єкту, акцентування її значущих моментів.

Абстракціонізм, абстрактне мистецтво – напрямок в мистецтві ХХ ст., який відмовляється від зображення реальних предметів і явищ у живописі, скульптурі та графіці. Абстрактне мистецтво заперечує пізнавальні задачі художньої творчості. Виникло у 1910-х рр. як анархічний виклик суспільним смакам. Це створення колірних поєднань, плям і геометричних форм, з метою виклику певних емоцій і асоціацій у глядача (представники – В. Кандинський, П. Малевич, П. Мондріан).

Авангардизм – сукупність експериментальних і модерністських пошукових значень у мистецтві ХХ століття. У поняття авангардних напрямів входять: кубізм, фовізм, абстракціонізм, сюрреалізм, футуризм, концептуальне мистецтво, поп-арт, експресіонізм.

Агора – за часів Гомера – народне, судове або вільне зібрання громадян. Згодом таку назву отримала площа для проведення зібрань, якій належала роль центру міського громадського життя. Обабіч площі розташовувалися суспільні і культові споруди, а також торгові намети.

Академізм – напрямок в образотворчому мистецтві XVII – XIX ст., який догматично наслідував зовнішні форми класичного мистецтва. Ширше академізмом мається на увазі будь-яка канонізація, перетворення в беззаперчну норму ідеалів та принципів мистецтва попередніх епох.

Акварель – фарби, де фарбуючий пігмент зв'язується рослинним клеєм, медом, гліцерином. Вони легко розчиняються у воді, тому основні якості акварельного живопису – прозорість фарб, через які просвічуються тон і фактура основи (частіше за все паперу, шовку), чистота кольору.

Алегорія – відтворення абстрагованої ідеї або поняття за допомогою образу. На відміну від символу, що має багатозначний смисл, алегорія має однозначний смисл. Це зображення абстрактних понять через асоціативні образи і предмети.

Ампір художній стиль в архітектурі й прикладному мистецтві пізнього класицизму, що виник у Франції за часів наполеонівської імперії на початку XIX ст. Пізніше розповсюдився в інших країнах світу. Орієнтований на стародавні римські та єгипетські форми.

Аналіз – розкладання, розчленування цілого на частини; метод наукового дослідження, що полягає в уявному чи фактичному розкладанні цілого на частини.

Анімалізм, анімалістичний жанр – зображення тварин в живописі, скульптурі і графіці. Художників, що працюють у цьому жанрі, називають анімалістами (представники – В. Ватагін, Ю. Глущенко, Г. Доу).

Антропоморфізм – олюднення, наділення людськими якостями неживих предметів, явищ природи, тварин, представлення богів у людській особі. У творах мистецтва антропоморфізм – уподібнення геометричних, конструктивних елементів до форм людського тіла, наприклад, колона у формі людської фігури (атлант, каріатида), посуд у формі голови людини і т.п.

Анфілада – ряд приміщень, з'єднаних дверними отворами, розташованими на одній осі.

Апсида – вівтарний виступ у християнських церковних будівлях, півкруглий або багатокутний за планом.

Арка – криволінійне перекриття простору між двома опорами (стовпами, колонами, пілонами).

Асоціативність у мистецтві – здатність співвідносити предмети і явища навколишнього світу, конструювати через уявлення їх нові зв'язки, зумовлені або подібністю або контрастом.

Барбізонці – група французьких художників-пейзажистів, що працювали у селищі Барбізон поблизу Парижа у 30-40 рр. XIX ст.

Бароко – художній стиль, що з'явився наприкінці XVI ст. на основі Ренесансу в Італії. Характеризується декоративною пишністю, динамічними складними формами, живописністю. Порівняно з Ренесансом Бароко характеризується посиленою динамікою та драматизмом, інколи надмірною складністю композицій, захопленням ілюзіоністичними прийомами (основні представники – Караваджо, Берніні, Рубенс, Рембрандт, Веласкес).

Батальний жанр – зображення воєнних дій і битв. Особливої виразності набуває в епоху Ренесансу. Прогресивний напрям в історії батального жанру, зв'язаний з правдивим відображенням воєнних подій, викриттям мілітаризму, прославленням героїзму народу у визвольних війнах (основні представники – Ф. Гойя, Е. Делакруа, Я. Матейко та ін.).

Ведута – жанр венеціанського живопису XVIII століття, що передбачає зображення міського пейзажу у вигляді панорами.

Гама кольорова – кольори, що переважають у даному художньому творі і визначають характер його живописного вирішення.

Гіперреалізм – фотореалістичний стиль в живописі і мистецтві. Головною метою цього напрямку є показ дійсності (представники – Д. Давидов, І. Шандорфі, Т. Мартін, П. Кадді).

Готика, готичний стиль – художній стиль у західноєвропейському мистецтві XII – XV ст. Виявився у будівництві християнських соборів і пов'язаним з ним мистецтвом кам'яного та дерев'яного різьблення, скульптури, вітражів. В архітектурі проявився в таких конструктивних елементах як стрільчасті арки, аркбутани та нервюри. Найвідоміші готичні собори Європи – Нотр Дам де Парі, Шартський собор, Кьольнський собор, Міланський собор.

Гравюра – вид графіки, де зображення є друкованим відтиском рельєфного малюнку, нанесеного на дошку гравером. Відтиски з таких дошок також називають гравюрою. Гравюра виникла на межі XIV – XV ст. Залежно від матеріалу матриці розрізняють: дереворит, мідьорит, лінорит тощо.

Графіка – вид образотворчого мистецтва, для якого характерна перевага ліній і штрихів, використання контрастів білого і чорного, але менше ніж у живописі, використання кольору. Графічний – виконаний у стилі графіки.

Гротеск – 1) орнамент у вигляді зображень тварин, рослин та ін., що переплітаються, найдревніші зразки якого було виявлено у руїнах стародавніх римських будівель, які у народі мали назву „гроти”, звідки він і отримав свою назву; 2) елемент сміхової культури – зображення людей або предметів у фантастично-перебільшеному, потворно-комічному вигляді в образотворчому мистецтві, літературі, театрі.

Гуманізм – сукупність ідей і поглядів, стверджуючих цінність людини незалежно від її суспільного положення і право особистості на вільний розвиток своїх творчих сил. У вузькому розумінні – соціокультурний і літературний рух епохи Відродження, що протистояв схоластиці і прагнув до відродження античного ідеалу краси.

Дадаїзм – авангардистський напрям у західноєвропейській культурі, переважно у французькому і німецькому мистецтві (1916 – 1922 рр.). Дадаїзм залучував до творчого процесу предмети з позахудожньої сфери діяльності. Він послужив одним із джерел поп-арту (представники – М. Ернст, К. Швіттерс, Х. Арп).

Декор – система прикрас споруди (фасаду, інтер'єру) або виробу.

Декоративно-ужиткове мистецтво – вид пластичного мистецтва, тісно пов'язаного з побутом народу, в якому застосовуються народні традиції. Художні засоби підпорядковані практичному призначенню предмета і зумовлені особливостями матеріалу і техніки.

Диптих – 1) в античному світі дві вощені дощечки для письма, складені вдвоє; 2) дві картини, пов'язані єдиним задумом.

Експресіонізм – напрямок у європейському мистецтві та літературі першої третини XX ст. Для нього характерне тяжіння до ірраціонального, загострена емоційність, фантастичний гротеск (представники – О. Кокошка, А. Модільяні, Е. Мунк).

Еклектика – поєднання різнорідних елементів, стилів, їх некритичне, механічне вживання, напрямок в архітектурі, який домінував в Європі та Росії в 1830-і-1890-і рр.

Емаль – матеріал, який застосовується у декоративно-ужитковому мистецтві, легкоплавний склад, котрим покривають поверхню, головним чином, металевих виробів.

Енкаустика – живописна техніка, в якій сполучною речовиною для фарб є віск. Відрізняється надзвичайною довготривалістю, походить з доби еллінізму.

Ескіз – підготовлений нарис до твору, що відображає пошуки найкращого втілення творчого задуму. В процесі роботи над картиною, скульптурою і т.д. художник як правило створює кілька ескізів.

Етюд – робота, виконана з натури, нерідко має самостійне значення; інколи є вправою для удосконалення професійних навиків художника.

Жанр – 1) стійкий тип художнього твору, що історично склався. Наприклад у музиці – симфонія, кантата; в літературі – роман, поема; у живопису – пейзаж, портрет, натюрморт, інтер'єр, сюжетна картина; 2) поняття „жанр” узагальнює риси, притаманні групі творів якої епохи, нації або світового мистецтва вцілому. Наприклад, побутовий жанр, історичний, батальний.

Жанровий живопис – живописні твори, в яких відтворюються сцени повсякденного життя.

Живопис – вид образотворчого мистецтва, твори якого виконуються фарбами, нанесеними на будь-яку поверхню. Тема і сюжет твору живопису втілюються за допомогою композиції, малюнку і кольору (колориту).

Звіриний стиль – назва художнього стилю, поширеного в мистецтві кількох стародавніх культур. Основною тематикою зображень були тварини або ж частини їх тіла, та складних композицій з них, звідки й назва. Найдавніші зразки датуються III тис. до н. е.

Золотий перетин – принцип зображення предмета в архітектурі, скульптурі і живописі, що полягає у встановленні найбільш гармонійних пропорцій. У пошуках гармонії художники іноді інтуїтивно слідували цьому принципу, тим чи іншим чином наближаючись до ідеального співвідношення, але теоретично принцип золотого перетину було сформульовано в епоху Відродження.

Ініціал – більша від загально текстових початкова літера в рукописних і друкованих текстах, яка починає текст книги чи розділу і здебільшого займає два, три і більше рядків тексту. Часто орнаментована різними декоративними елементами.

Ікона – живописне, мозаїчне або рельєфне зображення Христа, Богородиці, архангелів, святих, сцен на священні сюжети, виконані згідно з канонами візантійського мистецтва.

Іконографія – символічна система, за допомогою якої можна „прочитати” зображення. Іконографічний аналіз передбачає ідентифікацію сюжету картини, усіх зображених персонажів та предметів; пояснення символічного значення картини в контексті епохи, коли її було створено.

Імітація – у мистецтві наслідування певному стилю, школі, манері майстра або властивостям якого-небудь матеріалу за допомогою зовсім інших засобів і прийомів.

Імпресіонізм – найрадикальніша художня течія XIX ст. (від 1860-х років), що розвинулася під впливом колористичних пошуків Романтизму та винаходом фотографії. Головне завдання художники-імпресіоністи вбачали у фіксації тимчасових світлових і колористичних ефектів. Вони прагнули зберегти силу і свіжість першого враження, що дозволяє відтворити у живописному творі неповторно характерні риси. Картини імпресіоністів характеризуються яскравими кольорами та освітленням. Основні представники – Моне, Ренуар, Дега.

Історичний жанр – жанр, присвячений зображенню значимих подій історії. Історичний жанр є одним із основних жанрів живопису. Звернений в основному до минулого, історичний жанр включає також зображення недавніх подій, історичне значення яких визнано сучасниками.

Канон – правило, положення будь-якого напряму, вчення, визнане традиційним, загальноприйнятим. Сукупність художніх прийомів і правил, які вважаються

обов'язковими за тієї чи іншої епохи, наприклад, візантійський канон у живописі – це система стилістичних та іконографічних норм.

Карикатура – перекручений, перебільшений портрет людини чи події, що має за мету висміяти або дати інше зображення суб'єкта. Художником свідомо створюється комічний ефект за рахунок перебільшення характерних рис зображуваного. Знамениті карикатуристи – О. Домьє, В. Хогарт, Х. Бідstrup.

Класицизм – напрям у європейському мистецтві та літературі XVII – початку XIX ст., художній стиль і відповідна йому естетична теорія, що зверталися до античної спадщини до ідеального зразку. Класицизм базувався на ідеях філософського раціоналізму і уявленнях про розумну закономірність світу (представники – Ж. Ж. Друе, Ж.-Л. Давид, Гро, Жерар)

Колаж – 1) прийом в образотворчому мистецтві, який полягає у наклеюванні на будь-яку основу матеріалів, які відрізняються від неї кольором і фактурою; 2) твір, виконаний у такій техніці.

Колорит – система кольорових поєднань у творі образотворчого мистецтва. В колориті відображаються кольорові властивості реального світу, але художники при цьому обирають лише ті з них, що відповідають певному художньому образу. Залежно від колориту кольорової гами, він може бути холодним (переважно сині, зелені, фіолетові тони), теплим (переважно червоні, жовті, помаранчеві тони), яскравим, приглушеним, спокійним, напруженим та ін. Колорит впливає на почуття глядача, створює настрій картини і слугує найважливішим засобом емоційної виразності.

Композиція – 1) побудова художнього твору, його структура, співвідношення окремих його частин, що складають одне ціле. Композиція – важливий, організуючий елемент художньої форми, що надає твору єдність і цільність; 2) музичний, живописний, скульптурний або графічний твір; 3) твір, який включає різноманітні види мистецтв, наприклад, літературно-музична композиція, або такий, що складається з різних творів та уривків.

Концептуальне мистецтво – мистецтво, яке прагне у своєму втіленні відійти від канонів матеріального втілення ідей. Предметом споглядання в таких творах є уявна форма. Це оформляється у вигляді графіків, діаграм, схем, цифр, формул, написів тощо (представники – Дж. Косут, Р. Беррі, Л. Левін, Х. Хаке, Я. Діббетс, П. Мандзоні).

Креативність – сукупність тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення у діяльності суб'єкта.

Кубізм – авангардистська течія в образотворчому мистецтві першої чверті XX ст. Головна увага художників цього напрямку приділялася формальним експериментам – конструювання об'ємних форм на площині, розчленування складних форм на прості, виявлення простих геометричних форм. Його засновники, Жорж Брак і Пабло Пікассо.

Лесування – художній прийом у живописі, де використовується прозорість фарб. Лесування застосовують для надання кольору нових відтінків, інколи для створення нового кольору, для посилення його інтенсивності. Тонкі прозорі або напівпрозорі шари фарб, які наносяться на вже сухий шар, значно збагачують колорит.

Літографія – засіб плаского друку, коли друкованою формою слугує поверхня каменю (вапняку). Винайдена у 1798 р. Зображення на камінь наносять жирною літографічною тушшю або спеціальним олівцем. Цей засіб допускає широке тиражування. У XIX ст. літографія розповсюдилася у станковій і журнальній графіці.

Локальний колір – термін живописної практики, що визначає основний, незмінний колір зображуваного предмета. Локальний колір не має кольорових відтінків, що з'являються під впливом освітлення, повітряного середовища, рефлексів від навколишніх предметів.

Маньєризм – напрямок у західноєвропейському мистецтві XVI ст., що відобразив кризу гуманістичних ідей Відродження. На відміну від митців Ренесансу, які прагнули творити об'єктивний ідеал краси ґрунтуючись на вивченні природи, маньєристи роблять головний акцент на суб'єктивному сприйнятті реальності й приділяють значну увагу наслідуванню творів визначних митців минулого. Основні представники – Парміджаніно, Ель Греко.

Марина – пейзаж, присвячений зображенню моря. Майстри марины називаються мариністами.

Мініатюра – 1) живописний твір малих розмірів з особливо тонкою манерою нанесення фарб. Термін походить від назви червоно-помаранчевого пігменту, за допомогою якого писарі виконували заголовні літери манускриптів. Спочатку мініатюрою називалися виконані фарбами ілюстрації, заголовки в рукописних книгах. Пізніше назва „мініатюра” перейшла у живопис (головним чином на портретний) невеликого формату, що виконувався на картоні, папері, фарфорі, побутових речах – годиннику, табакерці, перснях; 2) в літературі, театрі, музиці – жанр малих форм, невеликий твір (розповідь, скетч, вокальна або хореографічна сценка).

Мінімалізм – напрямок у ряді мистецтв, що виходить із мінімальної трансформації використовуваних у процесі творчості матеріалів, простоти й однаковості форм, монохромності, творчого самообмеження художника. У процесі творчості художники і дизайнери мінімалізму прагнуть до монохромності, простоти та одноманітності форм, найчастіше це нейтральні кольори і геометричні форми.

Міфологічний жанр – різновид образотворчого мистецтва, який черпає сюжети з міфології різних народів. Особливість міфологічного жанру – вільне трактування легендарних сюжетів. Він склався ще в античному мистецтві, а в епоху Відродження досяг розквіту.

Мозаїка – один з видів монументального образотворчого мистецтва. Вона являє собою візерунок або зображення, виконане на стіні, стелі чи підлозі з шматків кольорового непрозорого скла, смальти, які закріплюються в спеціальному клеї.

Моделювання – передача зображувальних предметів і фігур в умовах того чи іншого освітлення. В рисунку моделювання здійснюється тоном (світлотінню), при цьому враховується й перспективна зміна форм. У живописі – форма моделювання кольором.

Модернізм – термін, яким окреслюють сукупність авангардних течій мистецтва від 1880-х до 1960-х років. Найважливішою метою і цінністю художнього твору проголошується його новизна. Митці-модерністи своєю творчістю кидали виклик традиційним цінностям європейського суспільства, виступали з ідеями вільної творчості незалежної від релігійного, політичного чи соціального контролю. Основні течії: постімпресіонізм, символізм, експресіонізм, кубізм, дадаїзм, сюрреалізм, поп-арт (основні представники – Ван Гог, Гоген, Сезан, Пікассо, Матісс, Малевич, Кандінський, Далі, Поллок, Уорхол).

Монументальне мистецтво – твори, розраховані загалом на масове сприйняття. Своїм художнім рішенням ці твори завжди пов'язані з архітектурними спорудами або з умовами місця, де цей твір розміщується.

Натуралізм – 1) напрямок у мистецтві останньої третини ХІХ ст., що прагнув до об'єктивно точного відтворення видимої реальності; 2) художній метод, що протистояв реалізму і виражався у зовнішньому відтворенні реальності, але без її ідейного осмислення, художнього узагальнення, критичної оцінки.

Натюрморт – жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню неживих предметів (квітів, фруктів, атрибутів будь-якої діяльності), композиційно організованих в єдину групу.

Неокласицизм – стиль пов'язаний з французькою революцією, зародився наприкінці ХVІІІ ст. Характеризувався ідеалами раціоналізму, контролю над почуттями, чіткістю форми, наслідуванням Античності та Ренесансу. Основні представники – Давид, Канова, Енгр. Впродовж ХІХ ст. неокласицизм переродився в академізм – тоталітарну систему вишколу митців на засадах канонів класичного смаку.

Образотворчі мистецтва – живопис, графіка, скульптура. До них частково відносять і декоративно-ужиткове мистецтво. Всі вони віддзеркалюють дійсність у зорових, наочних образах. Образотворчі мистецтва інколи називають просторовими, так як вони створюють видимі форми в реальному або умовному просторі.

Оп-арт або **оптичне мистецтво** – стиль сучасного мистецтва, який широко використовує оптичні ілюзії. Митці оп-арту досягають створення ілюзій руху або мерехтіння нерухомих об'єктів через зображення періодичних структур і влучне використання кольорів та форм. Зазвичай твори оп-арту носять абстрактний характер.

Офорт – вид гравюри. Рисунок здійснюється спеціальною голкою на шарі кислотного лаку, який покривав металеву пластину. Видряпані місця протравлюються кислотою, а отримане заглиблене зображення заповнюється фарбою і відбивається на папір.

Панно – 1) обрамлена ділянка поверхні стіни або стелі, заповнена живописним або мозаїчним зображенням; 2) картина або рельєф, призначені для оздоблення певної частини стіни або стелі.

Пастель – група художніх матеріалів, спресовані, стерті у порошок фарби, які найчастіше випускаються у вигляді м'яких кольорових олівців. Назву «пастель» мають як самі фарби, так і малюнки, створені в цій техніці.

Перспектива – геометрична система для створення ілюзії трьохвимірного простору на площині. На поч. XV ст. Філіппо Брунеллескі розробив науково обгрунтовану систему лінійної перспективи. Ключові поняття: лінія горизонту і точка сходження.

Перформанс – одна з форм мистецтва, де твором вважають дії автора, за якими глядачі спостерігають у режимі реального часу.

Пленер – робота художника на відкритому повітрі в природних умовах, а не у майстерні.

Поп-арт – модерністський художній рух, який виник у 1950-х рр. в США і Великобританії. Поп-арт культивує навмисно випадкове поєднання готових побутових предметів.

Постмодернізм – термін, яким окреслюють напрями мистецтва від 1960-х років до сьогодення. Для пост-модернізму характерна утилізація усього минулого художнього досвіду людства, «мікс» різноманітних елементів, незважаючи на жодні культурні, хронологічні чи видові бар'єри. Основні напрями: концептуалізм, перформанс, інсталяція, фотореалізм, графіті.

Примітивізм – у мистецтві кінця XIX – початку XX ст. – слідування нормам мистецтва «примітивів» (первісна і народна творчість), принципова відмова від усталених норм художньої культури, вміщав у себе обдумане спрощення картини, що робить її форми примітивними, як творчість дитини або малюнки первісної доби. Знаменитий представник течії – Ніко Піросмані.

Протобароко – мистецька течія, яка виникла в Північній Італії близько 1520 р., отримала назву «протобароко» через те, що в цій течії вже закладені риси стилю бароко.

Проторенесанс – Раннє Відродження є періодом епохи Відродження (XIV-XVII ст.), в основі якого лежить принцип гуманізму, утвердження гідності і краси реальної людини, її розуму та волі, її творчих сил. Раннє Відродження умовно поділяється на два етапи – проторенесанс та саме Раннє Відродження.

Пуантилізм – напрям в живописі неоімпресіонізму, що виникло у Франції близько 1885 р., в основі якого лежить манера написання роботи крапками, роздільними чіткими мазками. Завдяки поєднанню квітів у процесі сприйняття картини глядачем пуантіналісти домагалися приголомшливих ефектів сприйняття відтінків. Характеризується відмовою від фізичного змішування фарб заради оптичного ефекту. Знаменитий представник течії – Жорж Сера.

Ракурс – перспективне скорочення живих і предметних форм, які змінюють їх зовнішній вигляд. Ракурс обумовлений точкою зору (вид зверху, знизу, на близькій відстані і т.ін.), а також самим розташуванням натури у просторі.

Реалізм – напрям у мистецтві, що зародився в середині XIX ст. Художники реалісти прагнули зображати світ, який їх оточував максимально „правдиво”, з усіма йому притаманними суперечностями. Характерною рисою реалізму є звернення до теми життя звичайних людей, возвеличення важкої фізичної праці, соціальна сатира (основні представники – Курбе, Міле).

Ренесанс (Відродження) – стиль, який виник в Італії в XV ст. на основі інтересу до мистецтва Античності (Стародавніх Греції і Риму). Ренесансні живопис і скульптура характеризуються дослідженням, імітацією та ідеалізацією реальності. Людським постатям надаються ідеальні правильні пропорції, для переконливого зображення глибини простору використовується геометрична система лінійної перспективи, велика увага приділяється зображенню природи, твори на міфологічну та світську тематику „конкурують” з християнськими образами. В XVI ст. Ренесанс поширився за межі Італії. Розвиток цього стилю в таких країнах як Німеччина та Нідерланди одержав назву – Північне Відродження (основні представники – Брунеллескі, Донателло, Мазаччо, Ботічелі, Л. да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Дюрер, П. Брейгель Старший).

Рококо – стильовий напрям у мистецтві кінця першої половини XVIII ст., який характеризується відходом від життя у світ фантазії, театралізованої гри, міфологічних і пасторальних сюжетів, витонченістю, декоративністю, вишуканістю (представники – Ф. Буше, Ж.О. Фрагонар, В. Хогарт, Д. Тьєполо).

Романський стиль – стиль, спадково пов'язаний з давньоримською культурою; отримав розповсюдження в період раннього середньовіччя на території колишньої Західної Римської імперії. Для нього характерними є чіткість форм, суворі краса, переконливість і міць.

Романтизм – напрям у мистецтві, який виник в першій половині XIX ст. як протиставлення до неокласицизму кін. XVIII – поч. XIX ст. Для романтизму характерні заперечення повсякденного прозаїчного життя, прагнення до всього незвичайного, фантастичного, до художнього осмислення та ідеалізації попередніх епох, до розкриття внутрішнього світу людини. Художники-романтики прагнули більшої свободи у творчості, вели постійний пошук та експеримент (основні представники – Е.Делакруа, Ф. Гойя, В.Тернер).

Сакральний – приналежний до віри, релігійному культу; обрядовий, ритуальний.

Салон – 1) вітальня для прийому гостей; 2) літературно-художній або політичний гурток; 3) приміщення для демонстрації та продажу творів мистецтва.

Світлотінь – градації світлого і темного, співвідношення світла і тіні на формі. Завдяки світлотіні у творі зорозово сприймаються і передаються пластичні особливості натури.

Сентименталізм – художня течія в літературі, музиці, образотворчому мистецтві другої пол. XVIII – поч. XIX ст. Сентименталізм виник як протиставлення культу розуму епохи Просвітництва.

Символізм – філософсько-естетична концепція і культурний напрямок у західноєвропейській культурі кін. XIX – поч. XX ст. У художній творчості символізм визнає головним беззмисловою, інтуїтивне начало. Ідеї, які знаходяться поза сприйняттям, виражаються за допомогою символу.

Станкове мистецтво – назва походить від станку, на якому виконуються твори (станок у скульптора, мольберт у художника). Твори станкового мистецтва завжди мають самостійне значення. Їх ідейно-художні особливості не залежать від оточення, в якому вони знаходяться. На відміну від творів монументального і декоративно-ужиткового мистецтва, вони не призначені для певного місця у приміщенні, просторі або для декоративних цілей. Тому для їх створення використовуються дещо інші художні засоби.

Стафаж – сюжетно незначні чи дрібномасштабні зображення людей або тварин у живописних і графічних творах, переважно пейзажного характеру. Стафаж був особливо поширений у творах західно-європейських художників XVI – XVII століть.

Стиль – формальна спорідненість, яку спостерігаємо між творами мистецтва. Якщо спорідненість існує між творами одного художника, тоді говорять про „індивідуальний стиль” (або манеру) цього конкретного художника, якщо ж спорідненість помітна між творами різних авторів, які працювали в певну епоху, то говорять про „стиль епохи”.

Сфумато – в живописі пом'якшення контурів фігур і предметів, яке дозволяє передати повітря. Певний художній засіб, характерний м'якістю виконання, невловимістю предметних обрисів. Прийом сфумато розробив Леонардо да Вінчі в теорії і художній практиці.

Сюрреалізм – модерністський напрям у мистецтві ХХ ст., який оголосив джерелом мистецтва сферу підсвідомості (інстинкти, сновидіння, галюцинації), а методом мистецтва – заміну логічних зв'язків на суб'єктивні асоціації. Художники цього напрямку прагнуть з фотографічною точністю зобразити реальні предмети в нереальному обставці, висловлюючи при цьому глибину своєї підсвідомості (представники – П. Пікассо, Р. Магрит, С. Далі).

Темпера – водяно-клейові фарби, виготовлені з сухих порошоків, змішаних з яєчним жовтком, розведеним клейовою водою.

Тон – ступінь світлоти, притаманний кольору предмету в природі та у витворі мистецтва. Тон залежить від інтенсивності кольору та його світлоти. За допомогою співвідношень різних тонів передається об'ємність форми, розташування у просторі та освітлення предметів.

Традиції – це елементи культури, які передаються від покоління до покоління і зберігаються протягом тривалого часу. Традиції тією чи іншою мірою і в тих чи інших формах присутні в будь-якому суспільстві і практично в усіх сферах культури. Традицію можуть втілювати певні суспільні інституції, норми поведінки, цінності, ідеї, звичаї, обряди і т. д. **Трансепт** – поперечний неф або кілька нефів, що перетинають повздовжній об'єм у хрестоподібних у плані будівель храмів.

Тригліф – прямокутна вузька плита з трьома вертикальними боріздками в антаблементі доричного ордеру, що чергується з метопами. Тригліфи як правило розміщуються за віссю колон і сходяться на кутах будівлі.

Фактура – характерні особливості матеріалу, поверхні предметів у природі та їх зображенні у творах мистецтва.

Фібула – металева застібка, яка одночасно виконувала роль прикраси. Фібули відомі з бронзової доби і проіснували до раннього середньовіччя.

Фовізм – течія у французькому живописі. В пейзажах, інтер'єрних сценах, натюрмортах фовізм виражав себе різким узагальненням об'ємів, простору, малюнку. Характеризується яскравістю кольорів і спрощенням форми. Як напрям проіснував недовго – приблизно з 1898 по 1908 рік. Яскравий представник течії – Анрі Матісс.

Фреска – техніка живопису. Зображення виконують розведеним на воді пігментом по мокрому тиньку, у результаті чого пігмент дуже міцно скріплюється з тиньком. Цей метод вимагає швидкого виконання та не допускає виправлень після висихання роботи. Терміном фреска часто окреслюють будь-який настінний розпис.

Футуризм – авангардистський напрям у європейському мистецтві поч. ХХ ст., який проголошував розрив із традиційною культурою і прагнув створити „мистецтво майбутнього”.

Художнє сприйняття – вид художньої діяльності, який супроводжується естетичними переживаннями і асоціативними уявленнями.

Художня картина світу – історико-культурний досвід людства у сфері мистецтва, а також конкретно-чуттєве і водночас узагальнене осягнення художніх цінностей певної епохи.

Художня мова – сукупність історично усталених виразних засобів, специфічних для кожного виду мистецтва.

Художня форма – оформлення художнього змісту твору за допомогою відповідних задуму митця зображально-виражальних засобів.

Шарж – різновид карикатури, в якому зберігається подібність із об'єктом зображення, сатиричні тенденції поступаються перед м'яким, доброзичливим гумором.

IV. Політика оцінювання

Політика академічної доброчесності при вивченні даного ОК передбачає максимально прозорий підхід до навчання, доступності всього матеріалу, розуміння вимог та розуміння результатів навчання, відповідальності здобувача щодо процесу навчання. Максимальний бал, який може отримати здобувач за практичну роботу – 15 балів.

У випадку, якщо здобувач пропускає заняття з поважної причини, він має змогу надолужити пройдений матеріал, отримавши окреме завдання, що оцінюється згідно оцінювання конкретного пропущеного практичного заняття.

Контрольну роботу №1 можна перездати до терміну здачі контрольної роботи №2. Контрольну роботу №2 можна перездати до терміну здачі заліку.

Завдання із самостійної роботи складаються у встановлені викладачем терміни.

Контрольні роботи

Завдання контрольних робіт є підсумком до практичних (аудиторних) занять.

Критерії оцінювання за контрольні роботи (практичні завдання)

Протягом залікового кредиту здобувачі повинні виконати дві підсумкових контрольних роботи, які виконуються повністю самостійно. Максимальна кількість балів за контрольну роботу – 15. Якщо за вагової причини здобувач не був присутній під час контрольної роботи, він має право здати її у визначений викладачем час.

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
7-8	робота виконана на високому рівні з точки зору композиції, включаючи творчий підхід у вирішенні, побудови зображення та колористичного вирішення відповідно поставлених завдань, технічно досконала з точки зору володіння матеріалом.
5-6	робота виконана з незначними недоліками у передачі композиції, або колористично або технічно не досконала (відсутність гармонії кольору, не зафіксована пастель). Виконана з дотриманням усіх вимог передачі кольору живописними, передачі об'єму тоном.
3-4	робота, виконана на достатньому рівні з точки зору компонування, колористичного вирішення. Проте, робота не живописна, з незначним порушенням технології виконання. Не продемонстровані в повній мірі навички техніки пастелі
2-3	робота має ряд значних помилок у колористичному, композиційному та тоновому вирішенні. Робота не живописна, з порушенням технології виконання. Не продемонстровані в повній мірі навички техніки пастелі.
0 – 1	«Незадовільно», з можливістю повторного складання. Робота має грубі помилки у колористичному, композиційному та тоновому вирішенні. Робота з грубим порушенням технології виконання.

	Не продемонстровано володіння технікою сухої пастелі
--	--

V. Підсумковий контроль

Підсумковим контролем вибіркового ОК «Техніка сухої пастелі» є залік. Отримання підсумкових балів відбувається шляхом накопичення балів протягом семестру (практичні аудиторні завдання, завдання винесені на самостійного опрацювання та 2 контрольні роботи).

VI. Шкала оцінювання контрольних робіт

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
25-30	Відмінно	Здобувач досконало оволодів технікою сухої пастелі, вчасно і у повному обсязі виконав запрограмовані завдання та контрольні роботи, творчо вирішуючи поставлені задачі.
20-24	Дуже добре	Здобувач загалом оволодів технікою сухої пастелі, вчасно і у повному обсязі виконав запрограмовані завдання та контрольні роботи, але не підійшов до завдань творчо
15-19	Добре	Здобувач допускає помилки у техніці сухої пастелі, проте вчасно і у повному обсязі виконав запрограмовані завдання та контрольні роботи.
10-14	Задовільно	Здобувач допускає помилки у техніці сухої пастелі, композиції, колористичному вирішенні, не в повному обсязі виконав запрограмовані завдання та контрольні роботи.
5-9	Достатньо	Здобувач допускає грубі помилки у техніці сухої пастелі, композиції, колористичному вирішенні, не в повному обсязі виконав запрограмовані завдання та контрольні роботи.
1 – 4	Незадовільно	Здобувач загалом не засвоїв техніку сухої пастелі, допускає грубі помилки у композиції, колористичному вирішенні, роботи не закінчені або виконані на низькому рівні

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему тощо).

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Берлач О. П. Малярські техніки, методи і прийоми роботи в станковому живописі. Луцьк: Твердиня, 2011. 64 с.
2. Берлач О. П., Галькун Т.Д. Технологічні особливості матеріалів: живопис, реставрація. Технологічний практикум для бакалаврів, магістрантів образотворчого мистецтва. Навчально-методичне видання. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 47 с.
3. Берлач О. П., Чихурський А.С. Використання пастелі в станковому живописі. Методичні рекомендації для студентів художньо-педагогічних спеціальностей, педагогічних навчальних закладів. Луцьк, 2017. 18 с.
4. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с.
5. Волошенко, А. В.. Історія методичного розвитку техніки пастель в рисунку та живописі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (192), 2021. С. 155-161.
6. Лоханько В. Е. Художні матеріали і техніка живопису. Харків: Фоліо, 2019. 196 с.
7. Панфілова О. Г., Павлович О. В., Гуменюк Б. О. Вирішення основних педагогічних завдань в контексті навчання живопису натюрморту. Eurasian scientific congress. urasian scientific congress. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2020. Pp. 346-352.
8. Пастельний живопис: техніка, ефекти та особливості роботи з пастеллю. <https://uaeu.top/rozvahy/pastelnij-zhivopis-tekhnika-efekti-ta-osoblivosti-roboti-z-pastellyu.html>
9. Прокопович Т. А., Галькун Т. Д. Живопис, рисунок, скульптура. Луцьк: ВНУ ім. Л. України. 2022. 31 с.
10. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 320 с.
11. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів: Аверс, 2010. 496с.

Навчально-методичне видання

Панфілова Олександра Георгіївна

ТЕХНІКА СУХОЇ ПАСТЕЛІ:
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Видання друкується в авторській редакції

Друк та палітурні роботи ВАТ «Волинська обласна друкарня»
Тираж 50 прим. Зам. №
43010 м. Луцьк, пр. Волі, 27, тел.4-25-07, 4-15-27.
Свідоцтво Держкомінформу України ДК№1350 від 13.05. 2003 р.

